

Голові
разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна
доктору філологічних наук,
доценту, професору закладу вищої освіти
Євгенії ЧЕКАРЕВІЙ
Майдан свободи, 4, м. Харків, 610022

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
про дисертацію Ван Лілі на тему
«Національно-культурна специфіка вербалізації
аксіологічного концепту в лінгвокультурі»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 03 «Гуманітарні науки»
зі спеціальності 035 «Філологія»**

**Актуальність теми наукової роботи
та її зв'язок із науковими програмами, планами, темами**

Розглядувана дисертація присвячена дослідженню концепту *Лінь* у фокусі зіставної лінгвокультурології, що здійснено на основі порівняння російської і китайської лінгвокультур. *Актуальність* роботи мотивована тим, що пріоритетним завданням сучасного українського мовознавства є вивчення своєрідності світобачення, світорозуміння та світосприйняття доквілля, що зафіксовано в мовній свідомості представників різних лінгвокультур, їхніх національних мовних картинах світу, що відображає мовну ментальність етносів.

Указаний напрям дослідження безпосередньо пов'язаний із науковою роботою кафедри слов'янської філології філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Слов'янські мови та літератури в сучасних парадигмах гуманітарного знання» (номер державної реєстрації 0124U002224). Тему дисертації затверджено на засіданні кафедри слов'янської філології (протокол № 3 від 19 листопада 2020 року) та на засіданні Вченої ради філологічного факультету (протокол № 4 від 20 листопада 2020 року).

**Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і
рекомендацій дисертаційного дослідження**

Обґрунтованість і достовірність положень та висновків, викладених у розглянутій дисертаційній роботі, можна пояснити низкою чинників:

1. Дослідження заґрунтоване на *методологічних засадах* поліфункційної парадигми наукових знань: ідеться про актуалізацію лінгвокультурологічного, лінгвоконептуального, порівняльно-зіставного, лінгвоаксіологічного підходів,

що гармонійно поєднуються, даючи змогу дисертантці всебічно висвітлити обраний дослідницький предмет. Важливо також, що поєднано синхронно-діахронний підходи, що вимагає доброї фахової підготовки.

2. *Теоретико-методологічна основа* праці базується на опрацюванні правильно відібраної для осмислення наукової літератури, що безпосередньо пов'язана з проблематикою дослідження, низки важливих лексикографічних праць та джерел функціонування вербалізаторів розглядуваного концепту. Схвально, що здобувачка обізнана з працями класиків мовознавства (В. фон Гумбольдт, О. Потебня, Р. Якобсон), а також науковими студіями авторитетних учених сучасного зарубіжжя (Д. Апресян, А. Вежбицька, Дж. Лакофф, М. Джонсон, Ю. Лотман), репрезентантами українського мовознавства (І. Голубовська, В. Жайворонок, В. Кононенко, З. Коцюба, Л. Педченко, Т. Радзівська, О. Радчук, Д. Руденко та ін.).

3. Уважаємо, що вже у Вступі, як і належить, дослідниця стисло сформулювала методологію роботи, указала на актуалізовані методи, до яких уналежнено *метод концептуального аналізу*, що поєднаний із *лінгвокогнітивним* та *лінгвокультурологічним*, а також *етимологічним* і *компонентним* типами аналізу. Крім того, прийоми *зіставлення* та *інтерпретації*. Проте у Вступі не простежуємо розмежування методів на загальнонаукові (аналіз і синтез, індукція та дедукція, спостереження і порівняння, класифікаційний та описовий) і спеціальні лінгвістичні, про які йшлося вище.

3. *Матеріал дослідження* та його *джерельна база* досить презентативні, оскільки авторська вибірка спроектована на **(а)** низку художніх текстів, що є значущими для російської лінгвокультури, **(б)** авторська картотека має потужну кількісну презентативність – 5000 контекстів із Національного корпусу російської мови (значить залучено *метод корпусного аналізу*, однак про це не сказано). Крім того, не зазначено, якою кількісно є авторська картотека з урахуванням усіх проаналізованих контекстів, зокрема й паремійних одиниць, а також одиниць, виокремлених із китайських джерел.

4. У тексті дисертації наведено достатню кількість ілюстративного матеріалу з його розгорнутою інтерпретацією, що дає змогу переконатися в правильності викладу концептуальних засад праці.

Новизна отриманих у дисертації результатів

Аналіз дисертаційної праці Ван Лілі дає право стверджувати, що *наукова новизна* цієї роботи, сформульована авторкою у Вступі в шести положеннях, що виносяться на захист, що цілком виправдано. Водночас наголосімо, що новизна полягає в **(1)** моделюванні новаторської авторської дослідницької методики загалом із почерговим мотивованим використанням системи різних методів; **(2)** демонстрації релевантності актуалізованих наукових методів на матеріалі російської та китайської мов; **(3)** визначенні національно-культурної специфіки російського концепту *Лінь* порівняно з китайським, зокрема й у фокусі лінгвоаксіології; **(4)** обраному дослідницькому об'єкті та предметі, що ще не

був усебічно вивчений у задекларованих аспектах; (5) характеристики широкого діапазону контекстних значень, не зафіксованих на сьогодні в тлумачних словниках.

Теоретична цінність та практична значущість наукових результатів

Теоретичне значення результатів наукового дослідження полягає в поглибленні положень (1) *зіставної лінгвокультурології* (презентовано моделі заставлення російської лінгвокультури з лінгвокультурою китайською та виявлено відповідні відмінності; крім того, у будові концепту виокремлено ознаки трьох суб'єктів / (а) сторонній спостерігач; (б) носій стану; (в) суб'єкт активного раціонального пізнання/ та з'ясовано специфіку когнітивної діяльності етносів), (2) *зіставної лінгвоконцептології*, що сприяє (а) добору максимально повного складу мовних засобів, що вербалізують розглядуваний концепт, (б) процедурі описування семантики слів-репрезентантів відповідного концепту; (в) моделюванню змісту досліджуваного концепту як ментального феномена в його національній ідентичності; (3) *лінгвоаксіології* (схарактеризовано ціннісні складники змісту концепту); (4) *психолінгвістики* (вивчено асоціативний набір, що презентує смислову структуру концепту); (5) *пареміології* (зроблено висновки щодо відображення розглядуваного концепту в системі виокремлених і проаналізованих паремій); (6) *невербальної комунікації* (вивчено омовлення особливостей невербаліки, що супроводжують образ ледаря, – рухи, хода, жести, міміка).

Практичне значення результатів роботи пояснюється тим, що матеріал дисертації доцільно використовувати під час (1) викладання *вибіркових* чи *авторських курсів*, присвячених проблемам *зіставної лінгвокультурології*, питанням *концептуалізації мовної картини світу*, *лінгвоаксіології* та ін. Безперечно, (2) робота буде корисною під час підготовки наукових праць, присвячених проблемам лінгвокультурології, зокрема й *зіставної*, та (3) у лексикографічній практиці, оскільки виокремлено значення, що не зафіксовані словниками, а також (4) у перекладознавчій практиці, адже «осмислення змістових відмінностей концептів є особливо важливим для перекладачів російської художньої, філософської, релігійної літератури китайською мовою», про що слушно пише сама дослідниця (с. 22).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Висновки роботи сформульовано на основі належного теоретичного осмислення досліджуваної проблеми й відповідного аналізу фактичного матеріалу. Вони пройшли належну апробацію на 5-ти міжнародних наукових конференціях та 1 всеукраїнській.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено в 5-ти *публікаціях*, із них 3 – це одноосібні статті в наукових фахових виданнях України категорії Б, 1 стаття – у зарубіжному фаховому виданні і в 2 тезах, що

опубліковані в збірниках матеріалів конференцій.

Обсяг і зміст опублікованих праць свідчать про належну й системну дослідницьку роботу: вони відповідають вимогам до пунктів 8–9 Постанови КМУ «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 й розкривають основний зміст дисертації.

Публікації висвітлюють вагомі результати дисертаційного дослідження та засвідчують особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій.

Структура та оформлення дисертації

Основному тексту дисертації передують *анотація*, презентована українською і англійською мовами (сс. 2–15), що окреслює зміст праці та виклад її основних положень і висновків: вона ідентична роботі за структурою та змістом й не містить інформації, що відсутня в дисертації; *Списку публікацій здобувачки* (сс. 16–17); *Змісту* (сс. 18–20). Власне *текст дисертації* складає *Вступ* (сс. 21–30), *чотири розділи*, *Висновки* (сс. 184–194), *Список використаної літератури* (198 найменувань) (сс. 195–214), *Список джерел ілюстративного матеріалу та лексикографічних джерел* (82 позиції) (сс. 215–221), *Список прийнятих скорочень* (сс. 222–225), а також *двох додатків* – *Список публікацій здобувачки* (сс. 226–227) та *Перелік конференцій*, у яких докторантка брала участь (сс. 228).

Повний обсяг роботи становить 228 сторінки, основного тексту – 194 сторінки.

Вступ презентує всі необхідні складники наукового жанру дисертаційної праці: актуальність дослідження, його об'єкт, предмет, мету й завдання (їх шість), положення, що мотивують новизну (їх шість), дослідницький матеріал і джерельну базу, методи дослідження, ідеться про апробацію, публікації та структуру праці. У вступі відображено інформацію і про перспективу роботи.

У *першому розділі* «Теоретичні засади та методологія концептуальних досліджень» виклад матеріалу подано за 9-ма параграфами. Дисертантка пропонує інформацію про розуміння поняття *парадигми наукового знання в лінгвістиці*, хоча це питання, як видається, не належить до проблемних; акцентовано увагу на параметрах *антропоцентричної лінгвістики*, на засади якої спирається авторка; запропоновано авторське розуміння таких засадничих понять роботи, як *мовна картина світу*, *стереотипне уявлення про світ*, *концептуальна метафора*, *концепт* та його типи (*ментальний і лінгвокультурний*); належну увагу приділено висвітленню *завдань порівняльної лінгвокультурології* та з'ясуванню проблемного питання щодо співвідношення понять *концепт*, *слово*, *внутрішня форма*.

Другий розділ «Зміст уявлень про *Лінь* у російській мовній картині світу» присвячений презентації історично мотивованих і сучасних смислів, що їх

містить концепт *ЛІНЬ*; характеристики лексико-семантичної та словотворчої парадигми розглядуваного концепту й запропоновано його асоціативно-вербальну модель.

Третій розділ «Стереотипний образ ледачої людини: лінгвокогнітивний аналіз семантики мовних засобів» спроектований на окреслення особливостей полісемії прикметника рос. *ленивый* із залученням для цього Національного корпусу російської мови, а також змодельовано стереотипні уявлення про ледачу людину в російській і китайській фразеології з актуалізацією лінгвокогнітивного аналізу культурних моделей. Як видається, у цьому розділі йдеться не лише про семантику, але схарактеризовано й прагматику, що цілком доречно.

У *четвертому розділі «Лінгвокультурологічне дослідження концепту Лінь на матеріалі текстів російської словесної культури»* йдеться про моделювання образу ледаря на матеріалі російських казок в порівнянні з казками китайськими (хоча, очевидно, зазначене слід було відобразити й у назві розділу), важливо, що запропоновано аксіологічно опозиційний підхід; до аналізу залучаються доречно обрані художні тексти. В останньому підрозділі цілком логічно запропоновано порівняльну характеристику розглядуваного концепту в проєкції на російську та китайську лінгвокультури: увага зосереджена на лінгвістичних та екстралінгвальних чинниках.

Кожний розділ завершується відповідними короткими висновками.

Загальні висновки презентують найважливіші постулати авторської концепції, що співвідносяться з поставленою метою та завданнями, а також положеннями, які окреслюють новизну.

Загальна кількість використаної літератури й джерел складає 281 позиції, що свідчить про належну обізнаність дисертантки в темі.

Структура роботи зауважень не викликає.

Текст дисертації викладений і оформлений відповідно до вимог Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації (зі змінами від 12.0.07.2019 р.) та за змістом відповідає п. 6 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44.

Рецензована дисертація презентує єдність змісту та засвідчує особистий внесок дисертантки в розроблення задекларованої проблеми в галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 035 – «Філологія».

Академічна доброчесність

Розглядувана дисертаційна робота містить результати власних авторських досліджень, що підтверджено в процесі проведення експертизи дисертаційної праці в установі, де її виконано. На наведені цитати з наукової літератури, а також на праці авторів, чиї ідеї було використано в дослідженні, є відповідні

посилання. Посилання послідовно супроводжують й ілюстративний матеріал. Порушень академічної доброчесності в рецензованому тексті дисертації і наукових публікаціях, що висвітлюють основні результати дослідження, не виявлено.

Дискусійні положення, зауваження та побажання

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, його наукову новизну, теоретичну й практичну значущість, пропонуємо низку зауважень чи запитання, що не торкаються концептуальних засад дисертації, але вимагають певних пояснень. Крім того, сформулюємо певні питання, побажання чи указівки на технічні недогляди.

1. Мотивація тверджень чи узагальнень, презентованих у роботі, переконлива, але окремі з них потребують пояснення чи уточнення, зокрема:

(а) зауваження стосується узагальнення інформації про застосовані методи, оскільки їх насправді більше, ніж указує докторантка, що збільшує вагомість праці, зокрема використано й *метод контекстуального аналізу*, коли характеризується вербалізовані образи-концепти: як зауважує дисертантка, виявлено широкий діапазон контекстних значень, не зафіксованих у тлумачних словниках; якщо в роботі були залучені словникові статті, то, відповідно, використано метод *аналізу словникових дефініцій*, а також *аксіологійний метод*, оскільки, як слушно наголосила сама дисертантка, досліджено *аксіологійний концепт*, бо враховано й авторські оцінки, визначено й концептуальну амбівалентність тощо; залучено й метод *моделювання національних стереотипів* щодо сприйняття концепту *Линь* носіями російської і китайської лінгвокультур, *корпусний аналіз*, оскільки вибрано й проаналізовано 5000 контекстів із Національного корпусу російської мови, а також *асоціативний метод*: показано, які асоціації продукує концепт *Линь* у текстах казок тощо. У дисертації значну увагу приділено аналізу асоціативних експериментів, які проводять інші вчені, зокрема Є. Хомчак? Виникає питання, для чого вам знадобилися результати чужого асоціативного експерименту? Чи не виникала ідея провести власний експеримент?;

(б) у Вступі, як видається, слід було більш докладно схарактеризувати використані лексикографічні джерела, оскільки залучений лексикографічний матеріал надзвичайно презентативний: історичні, тлумачні, енциклопедичні, паремійні, лінгвокультурологічні, етимологічні, етнолінгвістичні, словотвірні, морфемні, частотні, антонімні, синонімні, словники образних засобів, асоціативні, лексиконів поезії та ін. Це дуже потужна дослідницька база, авторська лабораторія. Тому джерельну базу слід було стисло схарактеризувати, уточнити, які типи словників залучено і з якою метою.

(в) виокремлюючи предмет роботи, її авторка наголошує, що ним є «семантика слів-репрезентантів, фразеологізмів, паремій, а також текстів російської словесної культури, зокрема ідейно-художню своєрідність казкових

і літературних персонажів, у яких утілюються уявлення носіїв мови про феномен, що вивчається» (с. 23), однак, як видається (і це позитивно), що предметом є *не лише семантика, але й прагматика*, адже йдеться про конотації, асоціації, оцінні смисли тощо;

(в) зазначмо загальномотивований вибір *метамови* наукової студії, до якої залучено систему необхідних термінів і базових понять. Водночас виникає питання, чи не доцільно було б використати більш послідовно термін *паремія*, оскільки авторка розглядала і фразеологізми, і прислів'я та приказки. Як розуміє дисертантка термін паремія? Крім того, молода вчена слушно наголошує, що концепт *Лінь* – це *оцінювальний* (аксіологічний) *концепт*, тому виникає питання, як потрактовано цю терміноодиницю?;

(г) авторка дисертації наголошує, що російський культурний сценарій відображає *психологію мрійника* (с. 28). Як зазначене поняття трактує дослідниця? Ця риса є позитивною чи негативною?

2. Побажальні рекомендації:

(а) на тлі текстів Д. Фонвизина, О. Пушкіна, І. Крилова, І. Гончарова, Ф. Достоевського, А. Чехова слід було виокремити тексти М. Гоголя власне тому, що цей письменник презентує все-таки не російську, а українську ментальність;

(б) як видається, можна було використати ще й такі праці українських дослідників, як «Мовленнєвий вплив на ціннісні системи: діапазон імовірностей авторства *Ганни Черненко* (Київ, 2018); «Лінгвофраземна аксіологія: парадигмально-категорійний вимір» авторства *Жанни Краснобаєвої-Чорної* (Вінниця, 2016); «Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки» авторства *Тетяни Космеди* (Львів, 2000).

3. Дисертантка продемонструвала загально належний рівень володіння науковим стилем української мови, уміння коректно презентувати дискусію, переконливо мотивувати власні думки (напр. на сс. 71–74). Однак простежуємо поодинокі мовні огріхи, зокрема непослідовне врахування чергування прийменників *у – в* (сс. 43, 54, 75, 79 та ін.), *з – із* (сс. 70, 74, 83 та ін.), сполучників *і – й* (сс. 46, 47, 61, 63 та ін.) та ін.; інколи зустрічаємо стилістичні неточності, напр., плеоназм *перспектива подальших досліджень* (с. 29 та ін.), зрозуміло, у цьому разі вербалізовано надлишковість у передаванні семантики (*перспектива* – ‘можливості актуалізації в майбутньому’), не завжди коректно використовується дієслово *перебувати*, що повинно проєктується на стан людини, а не неживих предметів (напр., с. 48), простежуємо деякі інші стилістичні недосконалості, зокрема неточності слововживання (сс. 45, 46, 59, 61 та ін.). Укажімо й на технічні огріхи, як-от: розрив ініціалів прізвищ під час перенесення з рядка в рядок (сс. 52, 61, 65, 70 та ін.) й подібні.

Висловлені коментарі й побажання не знижують загальної позитивної оцінки наукового рівня дисертаційної роботи й не ставлять під сумнів достовірність запропонованих наукових результатів.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційне дослідження *Ван Лілі на тему «Національно-культурна специфіка вербалізації аксіологічного концепту в лінгвокультурі»* – це завершена й самостійною наукова праця, що за актуальністю теми, презентовану новизну та обґрунтованість наукових результатів, які мають відповідне теоретичне та практичне значення, і цілком відображені в наукових публікаціях, відповідає вимогам до наукової кваліфікації ступеня доктора філософії, що встановлені Постановою КМУ «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502).

Дисертантка заслуговує на присудження їй *ступеня доктора філософії* в галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 035 «Філологія».

Офіційний опонент:

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри романо-германської філології
та зарубіжної літератури
Донецького національного університету
імені Василя Стуса (Вінниця)

Тетяна КОСМЕДА

КОСМЕДА ТЕТЯНА АНАТОЛІЇВНА

Результат перевірки підпису	Підпис вірний
П.І.Б.	КОСМЕДА ТЕТЯНА АНАТОЛІЇВНА
РНОКПП	2094822323
Організація (установа)	ФІЗИЧНА ОСОБА
Код ЄДРПОУ	
Посада	
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача)	10:30:45 31.10.2024
Сертифікат виданий	КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер	5E984D526F82F38F04000000F58A61016D421305
Тип носія особистого ключа	Захищений
Алгоритм підпису	dstu4145
Тип підпису	Кваліфікований
Формат підпису	CAAdES-T
Сертифікат	Кваліфікований

Голові
разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна
доктору філологічних наук,
доценту, професору закладу вищої освіти
Євгенії ЧЕКАРЕВІЙ
Майдан Свободи, 4, м. Харків, 610022

Рецензія

офіційного рецензента, доцента кафедри загального
та прикладного мовознавства філологічного факультету
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
кандидата філологічних наук, доцента БОБРО Марії Павлівни
на дисертаційну роботу ВАН Лілі
«Національно-культурна специфіка вербалізації
аксіологічного концепту в лінгвокультурі»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035 – Філологія

1. Обґрунтування вибору теми дослідження

Питання взаємозв'язку мови і культури, визначення національно-специфічних світоглядних уявлень належать до важливих проблем сучасного мовознавства. Мова зберігає те особливе, національно специфічне сприйняття світу, що притаманне певній національно-культурній спільноті і часто визначає поведінкові стереотипи. На тлі сучасних глобалізаційних процесів, обізнаність у специфіці сприйняття ключових культурних концептів дозволяє краще зрозуміти представників іншої культури й мотивацію їхньої поведінки.

Дисертаційне дослідження Ван Лілі присвячене дослідженню одного з екзистенціально значущих культурних концептів – концепту ЛІНЬ – і спрямоване на виявлення універсального й національно специфічного в його репрезентації в російській та китайській лінгвокультурах, різних за своєю історією та світоглядом.

Концепт ЛНЬ в російській лінгвокультурі вже був об'єктом розгляду мовознавчих студій (зокрема в роботах О. Хомчак, Н. Чернецької), однак специфіка суміщення в його семантиці архаїчних і сучасних значень, виявлення його універсальних та національно-специфічних рис на тлі зіставлення з репрезентацією в китайській лінгвокультурі з позиції носія останньої ще не були предметом спеціального аналізу, що і зумовлює актуальність роботи.

2. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому і оформлення.

Дисертаційне дослідження Ван Лілі чітко структуроване і складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, джерел ілюстративного матеріалу та лексикографічних джерел (281 позиція) і двох додатків. Обсяг дисертації – 228 сторінок, з яких 194 сторінки основного тексту.

У *вступі* обґрунтовано вибір теми дослідження, визначено мету та завдання роботи, об'єкт та предмет аналізу, схарактеризовано матеріал дослідження, його методологічну базу, практичне та теоретичне значення.

У *першому розділі* дослідниця визначає наукову парадигму і, виходячи із загальних настанов антропоцентризму в лінгвістиці, розкриває зміст понять *концепт*, *мовна картина світу*, *стереотип*, *концептуальна метафора*, окреслює етноспецифіку національних мовних картин світу й роль стереотипних уявлень в їх формуванні, аналізує співвідношення термінів *концепт*, *слово* та *внутрішня форма*.

Другий розділ присвячено аналізу змістового наповнення слів-репрезентантів концепту ЛНЬ, розглянуто варіювання їхньої семантики в діячній розрізі. Здійснено зіставлення історичного змісту російських слів-репрезентантів досліджуваного концепту з відповідними китайськими ієрогліфами. Проведено аналіз словотвірних парадигм концепту, що дозволив встановити й схарактеризувати відмінності в лексичних значеннях спільнокоренових лексем на позначення ліні, а

також виявити негативну та «умовно-позитивну» оцінні конотації відповідного фрагменту дійсності.

У *третьому розділі* розкрито стереотипний образ ледачої людини: проведено лінгвокогнітивний аналіз прикметника *ленивий*, визначено перцептивні й інферентні аспекти його значення, що лежать в основі стереотипних уявлень. Виявлено амбівалентні оцінки лінощів в російській лінгвокультурі на тлі винятково негативної оцінки в лінгвокультурі китайській. У результаті вивчення і зіставлення змісту російських та китайських паремій встановлено зв'язок між лінню та наявністю їжі, здоров'ям і тривалістю життя людини.

У *четвертому розділі* розглянуто національно-культурну специфіку образу ледачої людини в казках (російських на тлі зіставлення з китайськими), байках І. Крилова, віршах О. Пушкіна, творах М. Гоголя, романі І. Гончарова «Обломов», повісті Ф. Достоевського «Записки з підпілля», оповіданнях А.Чехова. Здійснено порівняльну характеристику російського та китайського концептів з урахуванням як лінгвістичних параметрів, так і екстралінгвістичних чинників (особливостей історичного розвитку, міфічних та релігійних уявлень про світ).

Висновки вдало підсумовують результати проведеного дослідження і співвіднесені з поставленими завданнями.

Рецензована робота є цілісним завершеним дослідження, поставлені завдання виконано, виклад матеріалу логічний і послідовний, оформлення загалом відповідає вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки №759 від 31.05.2019), хоча і не позбавлене окремих технічних огрехів (непослідовність у стилі посилань, зайві пробіли тощо).

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, грантами.

Напрямок дослідження пов'язаний із комплексною науковою роботою згідно

з тематикою кафедри виконано в межах теми наукових досліджень кафедри слов'янської філології філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Слов'янські мови та літератури у сучасних парадигмах гуманітарного знання» (номер державної реєстрації 0124U002224).

Об'єкт і предмет дослідження відповідають науковим і методологічним засадам наукової роботи кафедри, відбивають комплексний семантико-когнітивний підхід до вивчення аксіологічних лінгвокультурних концептів.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні положення й висновки дисертації є достатньою мірою обґрунтовані, відповідають меті та завданням роботи. Зроблені здобувачем висновки спираються на положення теоретичного розділу, підтверджені аналізованим матеріалом.

Обґрунтованість наукових положень дисертації підтверджується 6 науковими публікаціями здобувача (одна стаття у зарубіжному періодичному виданні й три у фахових виданнях України; двоє тез доповідей на міжнародних наукових конференціях). Основні теоретичні положення та висновки дисертації обговорювалися на 6 наукових конференціях міжнародного та регіонального рівня.

5. Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна.

Наукова новизна полягає в тому, що в дисертації вперше було здійснено комплексний контрастивний семантико-когнітивний аналіз концепту ЛННЬ в російській та китайській лінгвокультурах, виявлено спільне і відмінне в репрезентації концепту в російській та китайській мовах. Крім того, вперше «завдання концептуального аналізу досліджуваного феномена поєднуються з дидактичними завданнями викладання російської мови в китайській аудиторії» (с.22).

Визначення понятійного та оцінного ядра у змісті російського та китайського

концептів, а також виявлення периферії, діахронійна мінливість якої в обох культурах зумовлена різними культурно-історичними чинниками, стало можливим завдяки використанню комплексу методологічних підходів, серед яких:

- моделювання історичного та сучасного смислових планів аналізованого концепту шляхом вивчення історії його слів-репрезентантів, лексико-семантичної та словотвотворчої парадигми й асоціативно-вербальної моделі;
- виявлення стереотипного образу ледачої людини шляхом лінгвокогнітивного аналізу концептуальної семантики прикметника *ленивий*, а також культурних моделей ліні в російській та китайській мовах;
- аналіз казок та творів художньої літератури, провідним мотивом яких є лінь в різних її проявах, для встановлення національно-культурної специфіки образу ледачої людини, соціальних і національних стереотипів, пов'язаних з лінню;
- розгляд лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників, що зумовили відповідні національно-специфічні ознаки російського та китайського концептів.

Поставлена в роботі **мета** – «виявлення національно національно-культурної специфіки російського концепту Лінь у зіставленні з китайським» (с. 22) – здобувачем досягнута, поставлені в роботі завдання успішно розв'язані.

6. Практичне значення одержаних результатів.

Результати дисертаційного дослідження Ван Лілі можуть бути використані при викладанні курсів з лінгвоконцептології, лінгвокультурології, теорії міжкультурної комунікації, а також використані для написання курсових, кваліфікаційних та дисертаційних робіт.

7. Дотримання академічної доброчесності

Аналіз тексту рецензованої роботи та Протоколу контролю оригінальності (перевірку на наявність текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет системі StrikePlagiarism.com) свідчить про дотримання здобувачкою вимог академічної доброчесності: цитати та текст оглядового характеру, що містить використання ідей, результатів і текстів інших авторів, мають посилання на відповідні джерела, подані у списку використаної літератури (198 джерел). Дисертація містить результати власних досліджень. У списку використаних джерел також подано всі наукові публікації авторки дисертаційної роботи, матеріали яких використовувалися при її написанні.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Високо оцінюючи загальний теоретико-методологічний рівень дисертаційної роботи та її практичне значення, маємо зупинитися на деяких зауваженнях та дискусійних питаннях, що потребують додаткового висвітлення.

1. На с.71–73 дисертації здобувачка, розглядаючи внутрішню форму й етимологічні зв'язки лексеми *лень*, наводить низку аргументів на підтвердження тези М. Шанського щодо спорідненості іменника *лень* і дієслова *лежати*. Погоджуючись із 1, 2 та 4 з наведених аргументів, вважаємо за необхідне відзначити непрозорість третього, згідно з яким «...О. Н. Трубачов наводить назви *лень-дуб* и *ленко* – кличка-характеристика коня. <...>. *Лінь-дуб* – це вид дуба, який пізно розпускається. У назві *лень-дуб* також виявляється концептуальний зв'язок зовнішньої і внутрішньої форми слова, і внаслідок цього виявляється асоціативний зв'язок між рослиною, що пізно розпускається, і поведінковими ознаками ледачої людини, яка все робить повільно і ніколи не поспішає. У давньоруському імені *ленко* (ч. р.) відображені характеристики коня – повільний, ледачий, млявий, схожий цими

характеристиками на ледачу людину». Виникає питання щодо того, як саме внутрішня форма номінацій *лень-дуб* и *ленко* пов'язана з власне лежанням, адже сама дослідниця відзначає ознаку повільності в діях людини чи тварини, а не повну відсутність руху, як визначальну.

2. На с. 77 дисертантка відзначає, що «...основним смисловим питанням російської середньовічної літератури було питання про способи семантичного розмежування *лености* (*лени*) и *праздности*», однак власне відмінності у семантиці цих лексем в роботі не зазначені.

3. Цілком погоджуючись із тезою про три типи концептуалізації лінощів (результати споглядально-чуттєвого пізнання світу; опис та оцінка внутрішнього стану, пережитого суб'єктом; результати активного раціонального пізнання) і відповідним поділом матеріалу на групи, маємо відзначити певну хаотичність в характеристиці цих груп, що часом утруднювало сприйняття викладених міркувань.

4. У характеристиці концептуальних зв'язків та ознак концепту ЛІНЬ виділено, зокрема, ознаку малорухливості як властиву лінійній людині, однак її зв'язок з іншими ознаками майже не висвітлено. На нашу думку, саме нестача чи повна відсутність руху є однією з визначальних універсальних ознак аналізованого концепту і її врахування могло би більш повно пояснити зв'язки ознак типу *лінійний – товстий/жирний* (с. 109–110).

Наведені міркування не мають принципового характеру й жодним чином не зменшують наукової цінності дисертації.

Загальний висновок

Рецензована наукова праця є оригінальним, самостійним, логічно завершеним науковим дослідженням з актуальної мовознавчої проблеми. Оформлення, зміст і структура роботи відповідають вимогам, що висуваються до наукових праць на

здобуття ступеня доктора філософії. Тема і матеріал дослідження, повнота його апробації, практичне значення та обґрунтованість зроблених висновків уможливають висновок, що рецензована дисертаційна робота повною мірою відповідає спеціальності 035 Філологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки та вимогам до оформлення дисертацій, порядку присудження наукового ступеня доктора філософії, що затверджені Наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) і постановою КМ України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ України № 341 від 21.03.2022 року), а її авторка Ван Лілі заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії PhD галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія.

Рецензент:

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри загального
та прикладного мовознавства
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

Марія БОБРО

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 17:22:11 03.12.2024

Назва файлу з підписом: Рецензія_БОБРО.pdf.p7s
Розмір файлу з підписом: 764.2 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Рецензія_БОБРО.pdf
Розмір файлу без підпису: 747.0 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: БОБРО МАРІЯ ПАВЛІВНА
П.І.Б.: БОБРО МАРІЯ ПАВЛІВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 2963915661
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 17:22:10 03.12.2024
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F0400000092A74D01C09DAF05
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)
Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.10.24 15:00

Голові
разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна
доктору філологічних наук,
доценту, професору закладу вищої
освіти
Євгенії ЧЕКАРЕВІЙ
Майдан Свободи, 4, м. Харків, 610022

Рецензія

офіційного рецензента, доктора філологічних наук, професора,
завідувача кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

ШЕВЧЕНКО Ірини Семенівни

на дисертаційну роботу ВАН Лілі «Національно-культурна специфіка вер-
балізації аксіологічного концепту в лінгвокультурі»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035 – Філологія

1. Обґрунтування вибору теми дослідження

Розвиток сучасної лінгвістики та глобалізація культури логічно привели до становлення порівняльної лінгвокультурології. В наш час актуальність такого підходу для науки важко переоцінити. Порівняльна лінгвокультурологія покликана виявити спільність і відмінність різних мов і культур, які унаочнюються у картині світу і дискурсі. Обрання такого підходу як провідної методології аналізу дослідження ВАН Лілі засвідчує його актуальність і своєчасність. Рецензована дисертація базується на вихідних положеннях

антропологічної парадигми про зв'язок мови й мислення, мови й ментальності народу, мови й культури, мови й суспільства, які виходять з ідей В. фон Гумбольдта та представників Харківської наукової школи на чолі з О.О.Потебнею, що підсилює актуальність теми і методології дослідження. Це засвідчує обґрунтованість вибору соціально значущого концепту ЛІНЬ за об'єкт дисертаційної розвідки ВАН Лілі, предметом якого є семантика слів-слів-репрезентантів, фразеологізмів, паремій, а також текстів російської словесної порівняно з китайською.

2. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому і оформлення

Оформлення дисертаційного дослідження Ван Лілі і виклад матеріалу заслуговують позитивної оцінки. Текст роботи має логічну структуру і складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, бібліографії (281 позиція) і двох додатків загальним обсягом 228 сторінок, з яких 194 основного тексту.

Робота гарно структурована і логічно побудована. У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, визначено мету та завдання роботи, об'єкт та предмет аналізу, описано матеріал дослідження, його методологічну базу, практичне та теоретичне значення.

У першому розділі уточнено теоретико-методологічні засади вивчення концепту, зокрема, принципи зіставної лінгвокультурології; критично узагальнено етноспецифіку російської та китайської національних мовних картин світу та стереотипні уявлення і концептуальні метафори у картині світу; розглянуто співвідношення провідних термінів роботи – «концепт», «слово», «поняття» та ін.

У другому розділі з'ясована структура концепту ЛІНЬ: простежений історичний план концепту і встановлена етимологія слів-репрезентантів; виявлені відмінності омовлення концепту в російській та китайській мовах. Зокрема, виявлені когнітивні ознаки, що формують ядро концептуальних

значень – поняттєвий і оцінний складники змісту концепту.

У третьому розділі проведений лінгвокогнітивний аналіз прикметника-полісеманта *ленивий* і встановлений образний складник концепту: реконструйовані різні стереотипні уявлення про ледачу людину, концептуалізовані в російській і китайській фразеології, а також виявлені відповідні етнокультурні моделі.

У четвертому розділі встановлені соціальні й національні стереотипи, пов'язані з лінощами в художньому дискурсі; описані міфологічні, релігійні, традиційні уявлення про аналізований лінгвокультурний концепт і схарактеризовані етнокультурні відмінності ЛІННОЩІВ в російській і китайській мовних картинах світу.

Чотири розділи дисертації та її висновки свідчать, що робота ВАН Лілі є цілісним завершеним дослідженням, яке оформлене відповідно вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки №759 від 31.05.2019).

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, грантами

Рецензоване дослідження виконано в межах теми наукових розвідок кафедри слов'янської філології філологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна «Слов'янські мови та літератури у сучасних парадигмах гуманітарного знання» (номер державної реєстрації 0124U002224). Антропоцентрична спрямованість наукового пошуку ВАН Лілі відповідає магістральному напрямку досліджень Харківської лінгвістичної школи.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні положення і висновки роботи достовірні і добре доведені, вони ґрунтуються на репрезентативному матеріалі – 5000 контекстах із Національного корпусу російської мови та даних етимологічних, фразеологічних та інших словників, російської і китайської мов.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень дисертації засвідчують 6 наукових публікацій здобувачки (одна стаття у зарубіжній періодиці три – у фахових виданнях України; тези двох доповідей на міжнародних наукових конференціях). Основні положення і висновки роботи пройшли апробацію на 6 міжнародних і регіональних наукових конференціях.

5. Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна

Наукова новизна роботи зумовлена тим, що вперше здійснений комплексний порівняльний семантико-когнітивний аналіз концепту ЛНЬ в російській та китайській лінгвокультурах, виявлені спільні і відмінні властивості його репрезентації в російській та китайській мовах.

У роботі визначені поняттєвий, ціннісний, образній складники російського та китайського концептів ЛНЬ, описаний історичний розвиток концепту як важливого соціально-культурного концепту-регулятиву аналізованих культур. Отримані результати є суттєвим внеском у розвиток порівняльної лінгвокультурології. Зокрема, у роботі вперше:

- змодельовано лінгвокультурний аксіологічний концепт ЛНЬ як єдність поняттєвого, оцінного і образного складників в російській картині світу порівняно з китайською;

- реконструйовано історичний розвиток концепту;

- виявлено етнокультурні стереотипні образі ледачої людини та встановлено їх спільні і відмінні характеристики в російській картині світу порівняно з китайською;

- встановлено і систематизовано когнітивно-семантичні ознаки прикметника- полісеманта – імені концепта.

Таким чином, поставлена мета роботи – виявлення національно-культурної специфіки російського концепту Лінь у зіставленні з китайським повністю досягнута.

Вірогідність і обґрунтованість одержаних результатів засвідчує застосування новітніх методів аналізу, серед яких етимологічний і компонентний аналіз слів-репрезентантів для встановлення поняттєвого складника ЛНІ, моделювання аксіологічно-образного складника концепту за даними фразеологізмів, лінгвокультурологічний аналіз образів казкових і літературних персонажів, опис сценарного фрейму ЛНЬ, порівняльний аналіз концепту в російській й китайській картинах світу.

6. Практичне значення одержаних результатів

Результати дисертаційного дослідження Ван Лілі можуть бути використані у курсах з мовознавства, у спецкурсах з лінгвоконцептології, лінгвокультурології, теорії міжкультурної комунікації, у практиці перекладу та у подальших наукових розвідках магістрантів і докторантів.

7. Дотримання академічної доброчесності

Аналіз тексту рецензованої роботи та Протоколу контролю оригінальності (перевірку на наявність текстових запозичень виконано в системі StrikePlagiarism.com 25.03.2024 р.) свідчить про дотримання ВАН Лілі вимог академічної доброчесності і відсутність неправомірних запозичень.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Описані результати і зроблені висновки логічні і обґрунтовані. Разом з тим, деякі положення в роботі ВАН Лілі носять дискусійний характер:

1. У першому, теоретичному розділі дисертації є підрозділ 1.6. «Концептуальна метафора як засіб створення мовної картини світу», присвячений теорії метафори, але у дослідницькому розділі немає спеціального підрозділу, в якому аналізуються та зіставляються метафори російської та китайської мов. Хотілось б дізнатись, як концепт ЛНЬ метафоризується у російській та китайській мовних картинах світу?

2. У практичному розділі в ході аналізу прикметників-полісемантів на позначення концепту ЛНЬ в російській мовній картині світу виявлено три стереотипні уявлення про аналізований концепт, профільовані в різних доменах досвіду. Наскільки повно такий розподіл відповідає уявленням про ЛНЬ у китайській картині світу і чим можна пояснити вказану в роботі однозначну негативну оцінку концепту ЛНЬ в китайській лінгвокультурі порівняно з позитивною чи амбівалентною в російській?

3. Нажаль, авторка не вказала перспектив подальших досліджень у кінці останнього розділу (с. 194).

Указані питання і зауваження не зменшують наукової цінності проведеного дослідження.

Загальний висновок

Усе сказане свідчить, що виконана на високому теоретичному та науково-практичному рівні дисертаційна робота ВАН Лілі є завершеним дослідженням, в якому отримані нові науково обґрунтовані лінгвістичні дані про лінгвокультурний концепт ЛНЬ, представлений в російській порівняно з китайською картинами світу і репрезентований засобами двох неспоріднених мов, що має суттєве значення для подальшого розвитку порівняльної лінгвокогнітивістики і лінгвоконцептології. Вважаю, що робота «Національно-культурна специфіка вербалізації аксіологічного концепту в лінгвокультурі» повністю відповідає спеціальності 035 Філологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки та вимогам до оформлення дисертацій, порядку присудження наукового

ступеня доктора філософії згідно Наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) і постанові КМ України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ України № 341 від 21.03.2022 року), а її авторка Ван Лілі заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) у галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія.

Офіційний рецензент:

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

Ірина ШЕВЧЕНКО

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ

створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 14:53:40 04.12.2024

Назва файлу з підписом: Рецензія_Шевченко.pdf.p7s

Розмір файлу з підписом: 328.7 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Рецензія_Шевченко.pdf

Розмір файлу без підпису: 310.5 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Шевченко Ірина Семенівна

П.І.Б.: Шевченко Ірина Семенівна

Країна: Україна

РНОКПП: 2093601540

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 14:53:29 04.12.2024

Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг

Серійний номер: 382367105294AF97040000002FE2B100BDC12F03

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.10.24 15:00

Голові
разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна
доктору філологічних наук,
доценту, професору закладу вищої освіти
Євгенії ЧЕКАРЕВІЙ
Майдан Свободи, 4, м. Харків, 610022

Відгук

офіційного опонента, професора кафедри зарубіжної літератури та слов'янських мов імені професора Михайла Гетманця Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, доктора філологічних наук, професора **Радчук Ольги Вячеславівни** на дисертаційну роботу Ван Лілі на тему: «Національно-культурна специфіка вербалізації аксіологічного концепту в лінгвокультурі» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035 – Філологія.

1. Обґрунтування вибору теми дослідження.

У сучасній міжкультурній комунікації постійно зростає роль текстів, у яких вербальні засоби віддзеркалюють картину світу певної лінгвокультури (риси національного характеру, ціннісні настанови, морально-етичні норми тощо). Презентаційна функція сучасної народної культури може мати вияв безпосередньо через концепт. Дослідження вербалізації концепту ЛІНЬ у різних лінгвокультурах сприяє розширенню уявлення про ментальність того чи того етносу, вдосконаленню перекладацької та викладацької діяльності. З огляду на це дисертаційна праця Ван Лілі, яка присвячена вивченню національно-культурної специфіки вербалізації концепту в лінгвокультурі в аксіологічному аспекті, є безумовно на часі. До того ж, **актуальність** цієї розвідки визначає також факт недостатньої уваги мовознавців, передусім носіїв китайської мови, до детального опрацювання текстів задля виявлення універсального і національно специфічного під час дослідження концептів

різних мов, з'ясування змін у семантиці слів у різних контекстах, у яких презентовано саме концепт ЛІНЬ.

2. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому і оформлення.

Дисертаційне дослідження має логічну структуру та складається зі Вступу, чотирьох розділів, Висновків, списків використаних джерел, джерел ілюстративного матеріалу та лексикографічних, переліку скорочень, додатків, а також таких обов'язкових компонентів, як анотації двома мовами з ключовими словами роботи.

Вступ уміщує усі потрібні змістовні характеристики роботи: актуальність та аргументацію обрання теми, зв'язок теми із науковими програмами та планами кафедри, мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, теоретичне та практичне значення, наукову новизну. У Вступі також зазначено особистий внесок здобувача та надано відомості про апробацію дослідження.

У **першому розділі** дисертації представлено теоретичні засади та методологію цієї наукової розвідки. Окреслено основні принципи опису концептів з огляду аксіології та антропоцентричної лінгвістики, подано розуміння іноземною здобувачкою понять «мовна картина світу», «стереотипне уявлення». Основоположними моментами теоретичної частини роботи є визначення термінів *концепт* та *концептуальна метафора*, а також розгляд кореляції термінів *концепт – слово – внутрішня форма*. На особливу увагу в цій частині роботи, на нашу думку, заслуговують міркування Ван Лілі, присвячені проблемам порівняльної лінгвокультурології, зокрема виявленню етноспецифічних рис російської та китайської мовних картин світу.

Другий розділ дисертації Ван Лілі присвячено дослідженню уявлень про ЛІНЬ у російській мовній картині світу в діахронічному та синхронічному аспектах. Зіставлення відомостей російської та китайської мов сприяло

виокремленню спільних та відмінних ознак в семантиці слова *лінь* та структурі концепту ЛННЬ. У висновках до розділу здобувачка зазначає, що «було виявлено відносно стабільне ядро досліджуваних концептів, пов'язане з універсальними людськими цінностями, які визначає соціальна природа людини, та історично мінливу периферію, зумовлену різними культурно-історичними чинниками» (с. 103). Вербалізацію аналізованого концепту презентовано словотвірними парадигмами та асоціативно-синонімічними ланцюжками. Результатом аналізу концепту ЛННЬ є відтворення стереотипного уявлення про *ледачу людину* в російській лінгвокультурі як не однозначного, а двоїстого: негативне (*байдикувати*) та позбавлене негативної конотації (*відпочивати*). Новим виявся той лінгвістичний факт, що концептуалізація поняття «лінь» у китайській лінгвокультурі історично пов'язана з розумінням лінощів як властивості, притаманної жінкам.

У **третьому розділі** роботи подано лінгвокогнітивний аналіз семантики вербалізаторів розглядуваного концепту. Залучення довідникової літератури задля витлумачення та інтерпретації полісемії прикметника *ленивий* уможливорює зробити узагальнення щодо соціально-етичного стереотипу. Розмежування позитивної та негативної конотації розглядуваного прикметника як вербалізатора концепту підкріплено прикладами з Національного корпусу російської мови. У роботі залучено до аналізу фразеологізми з російської та китайської мов, що демонструють процес формування стереотипних уявлень с прадавніх часів в обох етнічних колективах. Не випадково у фразеологізмах двох мов збігається причинно-наслідковий зв'язок між лінощами та відсутністю їжі й теплого житла, оскільки їжа та тепло є первинними потребами людини (за А. Маслоу). Проте у прислів'ях виявлено і розбіжності в розумінні переваги праці над лінощами: російські прислів'я репрезентують висновок про те, що 'важка праця

призводить до хвороби і вкорочує життя людини’, а китайські відбивають стереотип ‘праця подовжує життя людини, а лінь викликає старість’ (с. 129). Це доводить, що аксіологійний компонент пареміологійних одиниць має різне ментальне підґрунтя.

У **четвертому розділі** роботи послідовно та ретельно проведено лінгвокультурологічне дослідження концепту ЛІНЬ на текстовому матеріалі, починаючи з фольклорних текстів до художніх текстів ХІХ століття. Виявлені екстралінгвальні чинники пов’язані зі змістом російського та китайського концептів. Національно-культурну специфіку концепту ЛІНЬ пояснено ментальними, психологійними та культурними відмінностями носіїв різноструктурних мов.

Загальні **Висновки** дослідження відбивають у повному обсязі результати проведеного аналізу концепту ЛІНЬ в російській та китайській лінгвокультурах. Зроблені умовиводи аргументовані та достовірні.

Дисертаційне дослідження Ван Лілі написане з урахуванням усіх норм наукового стилю, має струнку й послідовну композицію, спирається на численні бібліографічні джерела. Рецензована робота загалом відповідає вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки №759 від 31.05.2019).

3. Зв’язок роботи з науковими програмами, темами, грантами.

Обраний напрям дослідження та виконана наукова розвідка Ван Лілі пов’язані та повністю відповідають комплексній науковій роботі кафедри та наукового керівника О.В. Чернцової. Основні теоретичні положення дисертації узгоджені з темою наукових досліджень кафедри слов’янської філології філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Слов’янські мови та літератури у сучасних парадигмах гуманітарного знання» (номер державної реєстрації 0124U002224).

Об'єкт і предмет дослідження відповідають науковим і методологічним засадам наукової роботи кафедри, відбивають комплексний семантико-когнітивний підхід до вивчення лінгвокультурних концептів з позицій аксіології.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційне дослідження Ван Лілі достатньо апробовано. Обґрунтованість наукових положень дисертації підтверджується 6 науковими публікаціями здобувача (одна стаття у зарубіжному періодичному виданні й три у фахових виданнях України; двоє тез доповідей на міжнародних наукових конференціях). Основоположні фрагменти усіх розділів роботи та висновки дисертації обговорювалися на 6 наукових конференціях міжнародного та регіонального рівня.

Усі наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в рецензованій дисертації, відповідають меті та завданням роботи. Положення, що винесені на захист – достовірні, мотивовані аналізом фактичного матеріалу. Зроблені здобувачем висновки науково цінні, виважені та помірковані.

5. Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна.

Наукова новизна полягає в тому, що в дисертації уперше здійснено системне й комплексне вивчення концепту ЛПНЬ у російській та китайській лінгвокультурах з урахуванням ментальної специфіки носіїв обох мов. Вагомим внеском здобувача є дидактична спрямованість роботи, що уможливорює використання проаналізованих матеріалів під час навчання російської мови китайської аудиторії.

Компетентне використання автором наукової розвідки загальнонаукових і спеціальних лінгвістичних методів, серед яких основний – *метод*

концептуального аналізу, а також аналіз словникових дефініцій у поєднанні з етимологічним аналізом та інші, уможливило презентувати ґрунтовний опис смислової структури концепту ЛІНЬ, показати актуалізацію аксіологічних смислів у порівняльному аспекті.

6. Практичне значення одержаних результатів.

Результати наукової праці Ван Лілі можна застосувати для створення навчальних посібників із лінгвокультурології та лінгвокраїнознавства для китайських студентів, що опановують російську мову. Матеріали роботи стануть у нагоді для написання студентських курсових робіт та доповідей на наукових конференціях.

7. Дотримання академічної доброчесності.

Аналіз змісту дисертації Ван Лілі вказує на дотримання автором вимог академічної доброчесності; на наведені цитати з наукової літератури є відповідні посилання. Науковий доробок здобувача містить лише результати власних досліджень. Порушення академічної доброчесності не виявлено.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Зауважмо, що рецензована робота характеризується чіткістю викладення матеріалу, вдалим використанням термінологічного апарату, обґрунтованими власними спостереженнями, підкріпленими достатньою кількістю прикладів. Але підрозділ 4.3. містить надто детальний опис екстралінгвістичних чинників, що вплинули, як вважає дисертантка, на формування російського та китайського концептів. На наш погляд, у цьому підрозділі екстралінгвістичне переважає над лінгвістичним. У **Висновках** роботи хотілось би бачити більш розгорнуту перспективу дослідження, пов'язану з компаративним дослідженням концептів у російській та китайській лінгвокультурах. Крім названих зауважень, можна вказати на деякі стилістичні та технічні огріхи, від чого робота не втрачає позитивного враження.

Загальні висновки щодо дисертаційної роботи.

На підставі вищезазначеного вважаємо, що дисертація Ван Лілі «**Національно-культурна специфіка вербалізації аксіологічного концепту в лінгвокультурі**» є самостійним, цілісним, виконаним на високому науковому рівні дослідженням. Визначена мета роботи досягнута й поставлені в ній завдання розв'язані, її головні результати мають важливе теоретичне й практичне значення. Публікації Ван Лілі у повному обсязі відбивають ідеї та результати дослідження. Кваліфікаційна робота відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035 – Філологія.

Офіційний опонент:

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри зарубіжної літератури
та слов'янських мов імені професора Михайла Гетманця
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди

Ольга РАДЧУК

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 10:05:16 05.12.2024

Назва файлу з підписом: Відгук Радчук.pdf
Розмір файлу з підписом: 443.8 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Відгук Радчук.pdf
Розмір файлу без підпису: 412.2 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Radchuk Olga

П.І.Б.: Radchuk Olga

Країна: Україна

РНОКПП: 2453518583

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 10:05:04 05.12.2024

Сертифікат виданий: "DIIA". Qualified Trust Services Provider

Серійний номер: 6669243D2B04331D04000000E6700C0176C33003

Алгоритм підпису: ECDSA

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підписаний PDF-файл (PAdES)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (PAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.10.24 15:00